

ALI BO TREBA SLOVENCE PREUSMERITI V PRVI ETAPI PREHODA IZ SOCIALIZMA V KAPITALIZEM?

Zdenko Lapajne*

KLJUČNE BESEDE: poklicni interesi, Hollandova teorija izbire poklicne poti, Iskanje poklicne poti (SDS), medkulturne raziskave, srednja šola, ZDA, Slovenija

KEYWORDS: vocational interests, Holland's career choice theory, Self-Directed Search (SDS), cross-cultural studies, secondary education, USA, Slovenia

POVZETEK

Zdi se, da množični tisk pogosto zagovarja zamisel, naj se osebna struktura prebivalstva prilagodi prehodu iz socialističnega v tržno gospodarstvo. Formulacije tega hlastanja po novem človeku so včasih podobne kot v poznih štiridesetih letih. Standardizacija slovenske priredbe Hollandovega (1985a) vprašalnika Iskanje poklicne poti (SDS) v reprezentativnem vzorcu dijakov drugega letnika slovenskih srednjih šol (253 fantov in 275 deklet) omogoča nekatere zanimive mednarodne primerjave. Porazdelitve slovenskih dijakov po prvih dveh črkah Hollandove šifre primerjamo s približno primerljivimi podatki o ameriških srednješolcih in delovni sili v sedemdesetih letih. Če upoštevamo metodološke omejitve, so porazdelitve v obeh vzorcih precej podobne. Razlike med porazdelitvami fantov in deklet so pomembne za poklicno svetovanje v obeh državah. Hollandovo načelo asimetrične porazdelitve tipov velja v obeh državah, čeprav so lahko nekateri podtipi v eni državi redki, v drugi pa precej pogostejši in obratno. Nekatere razlike lahko pojasnimo z dejstvom, da se zdi šesterokotnik RIASCE skladnejši s slovenskimi podatki kot domnevni RIASEC. Slovenski dijaki v tej starosti in s temi poklicnimi izkušnjami težko razlikujejo postavke, ki naj bi merile konvencionalni (C) in podjetniški (E) tip. Slovenski dijaki si želijo podjetniških poklicev in zaposlitev ter se jim zdi, da so zanje primerni, celo pogostejše kot ameriški; ti pa verjetno razpolagajo z bolj realističnimi podatki o omejitvah in poklicnih zahtevah takšnih dejavnosti.

* Zasebni raziskovalec, Brodarjev trg 12, SI-61110 Ljubljana

SHOULD BE SLOVENIANS RE-ORIENTATED IN THE FIRST PHASE OF TRANSITION FROM SOCIALISM TO CAPITALISM?

ABSTRACT

Popular press often supports idea that population personality structure should be adapted to the transition from socialist to market economy. This cry for the new man is sometimes similarly verbalized as in the late forties. Standardization of the Slovene version of Holland's (1985a) Self-Directed Search questionnaire (SDS) in a representative sample of Slovene high-school sophomores (253 boys and 275 girls) enables some interesting cross-cultural comparisons. Distributions of Slovene students by the first two letters of Holland's code are compared to roughly comparable data about American students and labour force in the seventies. Taking methodological limitations into account, distributions in both samples are quite similar. Differences between male and female distributions are important for career counselling in both countries. Holland's principle of asymmetric distribution of types can be noticed in both countries, although some subtypes can be rare in one country, but quite frequent in the other. Some differences can be explained with the fact, that RIASCE hexagon seems more appropriate for Slovene data than the hypothetical RIASEC. Items supposed to measure Conventional and Enterprising type are hard to distinguish by students in the Slovene sample at this age and level of career experience. Slovene students aspire to Enterprising occupations and feel to be competent for them even more often than American, who probably have more realistic information on limitations and professional standards.

Uvodniki zadnjih let mi včasih zvenijo podobno kot v prvih letih po drugi svetovni vojni: oblast in novinarji niso zadovoljni z ljudstvom. Novega človeka nam je treba, nam trobijo današnji inženirji človeških duš. Podjetij menda ne znamo voditi, menedžerjev, cenilcev in konzultantov nam tako manjka, da bo treba ponje v tujino; ne s svojim ne s tujim denarjem ne znamo igrati na borzi ali v igri Catch the Cash, ki ji je po nekaterih ocenah nasedlo kar 120 tisoč prebivalcev. Brezposelnost narašča in že se pojavljajo glasovi, da se je na nek razpis prijavilo nekaj ducatov kandidatov, vendar nobeden ni bil pravi+. Brezposelni se ne potrudijo dovolj, nam dopovedujejo zaposleni; uradni podatki o registrirani brezposelnosti so dvomljivi, saj bojda ne upoštevajo, da moj na zavodu za zaposlovanja prijavljeni sosed namesto hišnika za plačilo vsak teden pokosi travo okrog bloka. Pozimi bo najbrž kidal sneg. Če bo. Leta 1948 je grupno vodstvo LŠM rudarsko-metalurškega oddelka ljubljanske univerze vabilo mladino v svetlo bodočnost z brošuro Študij rudarstva in metalurgije - naša bodočnost. Današnje mladijo mamijo borzna poročila, rdeči BMW-ji, lično oblikovane zgibanke uglednih MBA programov, oglasi GEA Collega in prvi marljivi lovci na talente (angl. headhunters) z manj znanih tujih univerz, ki v okviru promocijskih dejavnosti in oblikovanja imidža namesto nekdanjih steklenih biserov domorodskim poglavarjem podelijo tudi kak častni doktorat enake vrednosti in veljave.

Postavlja se torej vprašanje, ali z osebnostno strukturo prebivalcev Slovenije morda nekaj ni v redu in se bomo morali temeljito preusmeriti, če bomo hoteli preživeti v kapitalizmu. Da smo preživeli že fevdalizem in socializem, je zgodovinsko dejstvo.

Ta prispevek nikakor ne bo tako ambiciozen, kot nakazuje satirični uvod. Ob standardizaciji slovenske priredbe Hollandovega (1985a) vprašalnika SDS (Self-Directed Search - kar smo poslovenili v Iskanje poklicne poti) smo prišli do nekaterih zanimivih mednarodnih primerjav. Podatke o porazdelitvi vzorca dijakov drugih letnikov slovenskih srednjih šol po Hollandovi tipologiji bom primerjal s kolikor je mogoče primerljivimi podatki o ameriških srednješolcih in delovni sili v sedemdesetih letih tega stoletja. Bralec najbrž ne potrebuje posebnih opozoril, v kolikšni meri so takšne primerjave metodološko sporne, vendar bo članek na primernih mestih vendarle poudaril metodološke omejitve. Primerjavo objavljam predvsem kot zanimivost in v premislek.

INŠTRUMENT

Vprašalnik SDS je v soglasju z založnikom ameriškega izvirnika razvila in slovenskim razmeram prilagodila delovna skupina pri Produktivnosti. Podrobnejši opis najde zainteresirani bralec v priročniku (Niklanovi, Lapajne, Hruševar-Bobek in Boben, 1993). Vprašalnik temelji na Hollandovi (1985) teoriji poklicne izbire in razvoja. Teorija domneva, da je mogoče osebnosti in delovna okolja presojati glede na podobnost šestim temeljnimi tipom, ki jih označimo s kraticami RIASEC in prikazemo z modelom šesterokotnika. Pomen kratic pojasni legenda v tabeli 1. Vprašalnik sprašuje testiranca o dosedanjih poklicnih željah, o dejavnostih, ki bi jih rad opravljal, o možnostih, ki jih ima po svojem mnenju, o poklicih, ki ga zanimajo ali privlačijo, ter o ocenah samega sebe glede na določene lastnosti. Testiranec sam točkuye odgovore in pride do treh tipov, ki so v njegovem profilu najbolj izraziti. Če označi te tri tipe z ustreznimi črkami, pride do trimestne Hollandove šifre. Iskalo poklicev vsebuje nekaj več kot tisoč poklicev, zaposlitev in značilnih del, ki so urejena po Hollandovih šifrah. Poklicno odločeni testiranec lahko tako dobi potrditev svoje poklicne želje ali pa si razširi seznam poklicev, ki so mu blizu. Pri interpretaciji profila moramo upoštevati še številna načela, ki jih podrobneje opisuje priročnik. Med njimi bi posebej poudaril načelo osmih točk, po katerem posameznika praviloma dokaj dobro opiše več Hollandovih šifer, ki jih dobimo s permutacijami osnovne, če razlike med dosežki na posameznih lestvicah niso večje od 8 točk. Pri interpretaciji in svetovanju upoštevamo tudi različne indekse diferenciranosti in konsistentnosti profila ter skladnosti med profilom posameznika in profilom določenega poklica. Uporabili smo delovni prevod vprašalnika v slovenščino, ki je bil neodvisno preveden nazaj v angleščino. Delovna verzija je bila za analizo postavk nekoliko razširjena; v tem članku uporabljam dosežke samo tistih postavk, ki smo jih po analizi vključili v končno obliko.

VZOREC

Vprašalnik je reševalo 253 fantov in 275 deklet, ki so bili spomladi 1992 dijaki drugih letnikov srednjih šol. Anketiran je bil vsak 57. celotni oddelek srednjih šol v Sloveniji. Postopek vzorčenja podrobneje opisuje priročnik (str. 58-59). Glede mednarodne primerljivosti naj pripomnim, da v izvirnem priročniku ne najdemo podatkov o povsem primerljivi skupini, temveč le za starostno bolj heterogeno skupino srednješolcev. Zaradi tega je ta članek mogoče imeti za pilotsko raziskavo, ki bo

potešila našo radovednost, dokler ne bo na voljo rezultatov testiranja večjih reprezentativnih vzorcev tudi drugih starostnih skupin.

METODA

Zaradi razmeroma majhnega vzorca in preglednosti primerjave uporabljamo le prvi dve črki trimestrne Hollandove šifre (podtip). Tudi če zanemarimo omenjeno pravilo osmih točk, lahko posameznik doseže enako število točk na različnih lestvicah in ga enako dobro opišeta dve šifri ali celo več. V našem vzorcu je to razmeroma pogosto: le 73,3% vzorca opiše ena sama trimestrna šifra, kar 25,8% vzorca enako dobro opišeta dve šifri in približno 1,0% oseb opiše več šifer: tri (0,4%), štiri (0,4%) in enega testiranca (0,2%) celo šest šifer! V priročniku izvirnega SDS ne zvemo, kako so v takšnih primerih Holland in sodelavci pripravili tabele s porazdelitvami šifer po pogostosti; zato lahko opišemo le, kako smo pripravili podatke v tabeli 1. Šifro, ki sama opiše posameznika, smo šteli s celotno utežjo, preostale šifre pa s polovično utežjo. Če posameznika opišeta več kot dve šifri, upoštevamo samo prvi dve v zaporedju RIASEC.

Ameriški podatki prihajajo iz dveh virov. Porazdelitev za srednješolce so dobili s testiranjem v prvi polovici sedemdesetih let (objava 1975) s starejšimi verzijami vprašalnika. Porazdelitve za zaposlene niso rezultat testiranja, temveč sekundarne analize podatkov popisa prebivalcev leta 1970. Gottfredson, Holland in Ogava (1982) so pripravili za objavo obsežen slovar Hollandovih šifer poklicev, ki prevaja poklicne nazive iz DOT (Dictionary of Occupational Titles) v Hollandove šifre. Pri tem so uporabili poleg znanih empiričnih porazdelitev interesnih vprašanih tudi izvedenske ocene. Delovno verzijo tega slovarja so uporabili za prevod šifre dela, ki ga je prebivalec opravljal ob popisu, v Hollandovo šifro. Prvi stolpec za zaposlene v tabeli opisuje vse zaposlene (ne glede na raven izobrazbe), drugi stolpec (z oznako IZ. 3-6) pa le tiste z izobrazbo, ki približno ustreza najmanj naši poklicni šoli. V besedilu bomo govorili o ;strokovnjakih+ v najširšem pomenu besede. Slednji stolpec laže primerjamo s porazdelitvijo srednješolcev, medtem ko je prvi splošna informacija o interesni strukturi zaposlenih v ZDA. Najbrž ni treba posebej poudarjati, da je mednarodna primerljivost podatkov majava iz več razlogov:

- zaradi različnih časovnih obdobj (1970 v ZDA in 1992 v Sloveniji),
- domneve, da najpogostejši predstavniki dobro opisujejo interesni profil celotne poklicne skupine,
- zaradi razlik v ekonomski strukturi obeh družb, ki ju primerjamo.

Vendar je kljub omejitvam primerjava vabljiva, saj v literaturi le redko naletimo na porazdelitve interesnih profilov celotnega prebivalstva.

INTERPRETACIJA

Prikaz glavnih ugotovitev smo uredili po Hollandovih tipih ter po spolu.

R - REALISTIČNI TIP

Pri **moških** dajejo zaposlitve z izrazitim realističnim interesom kruh kar 59,5% vseh zaposlenih v ZDA, ker pa jih je veliko na najnižjih ravneh izobrazbe, je takih zaposlitev pri strokovnjakih malo manj: 50,8%. Največ zaposlitev strokovnjakov opišejo dvomestne šifre RI, RC in RE. Pri srednješolcih v obeh državah je to pogost

tip, vendar ne tako zelo kot pri zaposlenih: 40,0% v ZDA in 43,9% pri nas. Pri ameriških srednješolcih sta približno enako pogosti šifri RI in RS, medtem ko pri naših močno prevladuje RE.

Pri **ženskah** dajejo pretežno realistične zaposlitve kruh 27,4% vseh zaposlenim in 17,9% bolj izobraženim, vendar ustrezne interese zelo redko srečamo pri srednješolkah: le 0,6% v ZDA in 2,8% pri nas.

I - RAZISKOVALNI TIP

Pri obeh spolih so izrazito raziskovalne zaposlitve v ZDA seveda razmeroma redke, saj njihovo število omejujejo visoke izobrazbene in poklicne zahteve. Pri moških je Holland s sodelavci v to skupino razvrstil 7,1% vseh zaposlenih in 8,7% strokovnjakov. Pri srednješolcih v ZDA je takšnih bistveno več: 22,7% (prevladujejo IR in IS), pri nas pa skoraj pol manj: 12,6%. Pri tem jih je nekoliko več kot v ZDA v bolj podjetni skupini IE (3,4% proti 2,1%). Redkost izrazitih raziskovalnih tipov pri naših srednješolcih lahko zbuja določeno skrb.

Pri **ženskah** je v ZDA izrazito raziskovalnih zaposlitev precej manj: 1,8% med vsemi zaposlenimi in 2,0% med strokovnjakinjami. Takšnih srednješolk je precej več v obeh državah, vendar manj kot med fanti: 7,9% v ZDA in 6,0 pri nas.

A - UMETNIŠKI TIP

Izrazito umetniških zaposlitev je tudi v ZDA razmeroma malo pri obeh spolih. Pri **moških** jih je Holland naštel 1,4% med vsemi zaposlenimi in 1,8% med strokovnjaki, medtem ko so precej pogostejši pri srednješolcih: 8,2% v ZDA in 10,2% pri nas.

Pri **ženskah** v ZDA sodi v ta tip 1,0% vseh zaposlenih in 1,3% strokovnjakinj, medtem ko je pri srednješolkah še pogostejši kot pri srednješolcih: 12,7% v ZDA in kar 17,0% pri nas. V obeh državah je najpogostejši podtip AS.

Očitno razmeroma številni posamezniki ne morejo angažirati umetniških interesov v poklicnem življenju, vendar to ne povzroča pogostejših družbenih sporov zaradi visokih zahtev za uspešno poklicno delo v umetnosti in zaradi številnih možnosti kompenzacije z dejavnostmi v prostem času.

S - SOCIALNI TIP

Pri **moških** so izrazito socialne zaposlitve v ZDA razmeroma redke: 5,8% vseh zaposlenih in 7,0% strokovnjakov. Takšni interesi so med ameriškiimi srednješolci precej pogostejši (20,1%) kot med slovenskimi (8,8%).

Pri **ženskah** je takšnih zaposlitev v ZDA bistveno več: 21,1% vseh zaposlenih in 24,1% strokovnjakinj, pri čemer je najpogostejša dvomestna šifra SA. V obeh državah pa je srednješolk socialnega tipa še veliko veliko več: 66,6% v ZDA in 57,5% pri nas. Med njimi je pri nas nekoliko pogostejši podtip SE, redkejši pa SC.

E - PODJETNIŠKI TIP

V priručniku (str. 72-78) smo opozorili na težave naših respondentov pri razlikovanju domnevnih lestvic E in C ter na težave delovne skupine pri prevajanju poklicnih nazivov s podjetniškega področja. Tako je v našem vzorcu multivariatno skaliranje pokazalo bolj na šesterokotnik RIASCE kot pa na RIASEC, kakor domneva Hollandova teorija.

Podjetniške zaposlitve dajejo kruh številnim **moškim** v ZDA: 20,3% vsem zaposlenim in 24,7% strokovnjakom. Presenetljivo je, da je izrazit podjetniški interes bistveno redkejši pri ameriških srednješolcih (le 6,1%) kot pri naših (kar 24,5%)! Podrobnejši pregled pa kaže, da je tako pri nas kot v ZDA redek podtip ES (ki hrani

največ Američanov podjetniškega tipa), precej pogostejši pa podtip ER, ki v ZDA teže najde službo (10,9% naših srednješolcev in le 0,6% zaposlitev v ZDA).

Pri **ženskah** je v ZDA manj kot pri moških pretežno podjetniških zaposlitev, vendar še vedno precej: 11,2% vseh zaposlenih in 12,7% strokovnjakinj. Tudi ameriški strokovnjaki za psihologijo poklicnega razvoja se pritožujejo nad tem, da je izrazit podjetniški interes zelo redek pri srednješolkah (le 1,2%) - predvsem na račun pogostejših socialnih in konvencionalnih tipov. Najbrž bi bili zadovoljnejši z našimi srednješolkami, saj smo jih v tem tipu našli kar 12,6%!

C - KONVENCIONALNI TIP

Izrazito konvencionalnih (pretežno pisarniških) zaposlitev za **moške** v ZDA ni veliko: 5,7% vseh in 6,9% med strokovnjaki. Med ameriški srednješolci je tak tip zelo redek (2,9%) - še redkejši pa je pri nas (le 0,2%).

Pri **ženskah** je konvencionalnih služb v ZDA bistveno več: 37,1% vseh in 42,1% strokovnjakinj (med njimi jih je največ za podtip CS). Ameriške srednješolke v konvencionalni skupini so redkejšje (11,0%), vendar bistveno pogostejše kot pri nas, kjer smo jih našli le 4,0%. Možno je, da na to vpliva tudi računalniška podpora računalniškega poslovanja v zadnjem četrtletju.

SKLEP

Ob vseh omenjenih metodoloških omejitvah preseneča dokajšnja podobnost porazdelitev srednješolcev v Sloveniji in ZDA. Zdi se tudi, da so mlade Slovenke v mislih na poklicno življenje že osvojile nekatere trdnjave, ki se v ZDA feministkam še skušajo upirati (kot sta npr. medicina ali pravo). Vendar so v obeh državah razlike med porazdelitvama fantov in deklet velike ter za prakso poklicnega usmerjanja bistvene. Poklicno bistveno manj opredeljena ameriška High School z izbirnimi predmeti, zlasti v primerjavi z našimi zgodaj strokovno usmerjenimi srednjimi strokovnimi šolami, verjetno tudi nekoliko vpliva na porazdelitev interesnih profilov dijakov.

Posameznih tipoloških skupin v populaciji nikakor ne srečamo enako pogosto. Holland (1985a, str. 14) v tej zvezi govori o ;načelu asimetrične porazdelitve tipov+. Pojav je v enaki meri značilen tudi za naše podatke.

Očitne so znatne razlike med deleži tipoloških skupin pri zaposlenih ter pri mladih. Seveda podobno velja tudi pri študentih in odraslih, ki jih posebej ne omenjamo zato, ker še nimamo slovenskih podatkov za vse starostne skupine. Razmeroma številni ljudje se v življenju znajdejo v zaposlitvah, ki ne ustrezajo povsem posameznikovim dominantnim interesom, vrednotam, zmožnostim in drugim osebnostnim lastnostim. Pri svetovanju posamezniku z aktualnim poklicnim problemom ne moremo pričakovati, da bi prišlo do korenitih sprememb osebnostne strukture zaposlenih, še zlasti ne v obdobju absolutnega primanjkljaja kakršnihkoli delovnih mest; zato pa nam smotrna uporaba Hollandove teorije lahko pomaga zvišati populacijsko stopnjo kongruence med profili zaposlitev in posameznikov. Po Hollandovi teoriji lahko v tem primeru pričakujemo višje uspehe pri delu, višjo stopnjo zadovoljstva z delom ter manj fluktuacij; posredno torej tudi višje makroekonomske kazalce, kot je npr. narodni dohodek na prebivalca. Vsekakor prikaz imanentnega konflikta med osebnostno strukturo posameznika in ponudbo na trgu delovne sile ne daje nikakršne opore poskusom administrativnega ;preusmerjanja+ kandidatke za vz-

gojiteljsko šolo med zidarje in kovinarje v socrealističnem usmerjenem duhu, ki je še močno prisoten med varuhi naših šolskih stavb.

Da, kapitalizem tudi "preusmerja" - vendar predvsem na dva načina:

- tako da redke lastnosti, ki jih na trgu delovne sile iščejo številni zaposlovalci (npr. odlične vodje knjigovodstva s Hollandovo šifro CRE) bolje plačuje kot "preštevilne" pripadnice in pripadnike tipov (kot so npr. psihologi s šifro SIA);
- tako da v primeru večje ponudbe ustrezne delovne sile podjetniki izbirajo za zaposlitev (oz. napredovanje) tiste kandidate, za katere pričakujejo, da bodo prispevali k njihovim poslovnim ciljem v večji meri kot konkurenti.

Tržni način gledanja se širi tudi med neprofitne dejavnosti, kot sta šolstvo in posredovanje zaposlitve. Ne le da si dijaki prizadevajo najti šolo, program, izbirne predmete in zaposlitev, ki bodo optimizirali njihov poklicni razvoj v zanje osebno zaželeni smeri - tudi šolska vodstva in delodajalci si med dijaki in kandidati prizadevajo poiskati takšne, ki bodo lažje prispevali k njihovim sprva izobrazbenim, kasneje pa tudi poslovnim ciljem.

Naj se vrnem k satirično zastavljenemu uvodu: če nas res čakajo časi podjetništva, potem podatki v tem članku ne dajejo razloga, da bi se pisci uvodnikov pritoževali nad mladino: naši srednješolci in srednješolke v primerjavi z ameriškimi nikakor ne kažejo pomanjkanja podjetniških interesov. Ravno nasprotno.

Pred leti so nam hrvaški kolegi kot primer tesnega sodelovanja med združenim delom in podružbljeno službo poklicnega usmerjanja ponosno pokazali razmeroma kvaliteten informativni film o izobraževalnih in zaposlitvenih možnostih v naftnem koncernu INA. Po ogledu sem kolegici rekel: Mladino smo pridobili. Samo še nafto moramo odkriti!

Zgodovina se ponavlja: naša mladina si - sodeč po pikah na potrpežljivem papirju - želi podjetniških zaposlitev in se jim čuti kos celo pogosteje kot ameriška; ta pa se morda pri tem nekoliko bolj realistično zaveda omejitev in profesionalnih standardov.

Samo še kapital manjka!

LITERATURA

Boben, D., Hruševar-Bobek, B., Lapajne, Z. in Niklanovič, S. (1992): Slovene adaptation of Holland's Self-Directed Search. Radenci: Posvetovanje psihologov Slovenije.

Department of Labor (1977). Dictionary of Occupational Titles. (4th ed.) Washington, DC: U.S. Government Printing Office.

Gottfredson, Holland in Ogawa (1982). Dictionary of Holland occupational codes. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

Holland, J.L. (1985). Making Vocational Choices: A Theory of Vocational Personalities and Work Environments. Englewood Cliffs, NJ.: Prentice-Hall.

Holland, J.L. (1985a). The Self-Directed Search Professional Manual-1985 Edition. Odessa, FL.: Psychological Assessment Resources.

Holland, J.L. (1987). 1978 Manual Supplement for the Self-Directed Search. Odessa, FL.: Psychological Assessment Resources.

Niklanovič, S., Lapajne, Z., Hruševar-Bobek, B. in Boben, D. (1993). SDS: Iskanje poklicne poti (po dr. Johnu L. Hollandu). Priročnik. Ljubljana: Produktivnost - Center za psihodiagnostična sredstva.

Študij rudarstva in metalurgije - naša bodočnost (1948). Uredilo in pripravilo grupno vodstvo LŠM rudarsko-metalurškega oddelka ljubljanske univerze. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Tabela 1: Pogostost prvih dveh črk Hollandove šifre (v %) pri zaposlenih v ZDA leta 1970, pri srednješolcih v ZDA in pri dijakih drugih letnikov srednjih šol v Sloveniji leta 1992

Šifra	MOŠKI				ŽENSKE			
	Zaposleni ZDA 1970		Srednješolci		Zaposlene ZDA 1970		Srednješolke	
	VSI 1-6	IZ. 3-6	ZDA N=2169	SLO N=253	VSE 1-6	IZ. 3-6	ZDA N=2447	SLO N=275
RI	30,9	27,6	13,4	8,9	12,2	9,1	0,2	0,4
RA	0,3	0,4	5,1	3,0	0,1	0,2	-	0,4
RS	11,5	4,4	13,9	6,7	7,1	4,8	0,3	1,3
RE	5,7	6,3	5,8	24,5	6,1	2,3	<0,1	0,7
RC	11,1	12,1	1,8	0,8	1,9	1,5	-	-
IR	3,4	4,1	9,3	4,1	0,6	0,7	0,4	0,4
IA	0,5	0,6	2,8	1,0	0,1	0,1	1,5	0,9
IS	1,3	1,6	7,9	4,1	0,7	0,8	5,6	3,1
IE	0,2	0,3	2,1	3,4	<0,1	0,1	0,1	1,4
IC	1,7	2,1	0,6	-	0,3	0,3	0,3	0,2
AR	-	-	1,4	1,6	-	-	0,2	0,5
AI	0,8	1,0	1,8	3,0	0,5	0,6	1,3	1,4
AS	0,4	0,5	4,1	4,6	0,4	0,5	10,3	13,1
AE	0,2	0,3	0,9	1,0	0,1	0,2	0,4	2,0
AC	-	-	-	-	-	-	0,5	-
SR	0,6	0,8	4,7	2,2	4,8	5,5	0,9	0,5
SI	0,9	1,0	4,4	2,4	4,1	4,7	12,5	9,8
SA	2,5	3,0	3,1	1,6	10,4	11,9	24,3	19,4
SE	1,3	1,6	6,4	2,4	0,9	1,0	11,2	20,2
SC	0,5	0,6	1,5	0,2	0,9	1,0	17,7	7,6
ER	0,6	0,7	1,1	10,9	0,1	0,1	<0,1	0,2
EI	-	-	0,7	4,7	-	-	0,1	1,3
EA	0,6	0,8	0,5	2,0	<0,1	0,1	<0,1	2,4
ES	16,2	19,7	3,1	5,7	9,7	11,0	0,7	7,8
EC	2,9	3,5	0,7	1,2	1,3	1,5	0,2	0,9
CR	0,5	0,6	0,6	-	6,2	7,0	0,1	-
CI	0,9	1,1	0,4	-	5,2	6,0	0,2	0,9
CA	-	-	0,1	-	-	-	0,8	0,2
CS	1,3	1,5	1,0	0,2	19,9	22,5	9,4	2,0
CE	3,0	3,7	0,8	-	5,8	6,6	0,5	0,9
SKUPAJ	100	100	100	100	100	100	100	100

Vir za ZDA: Holland (1985a, str. 14, 16 in 77). Pri tabeli B-21 na str. 77 smo na podlagi prejšnjih tabel popravili očitni tiskarski napaki pri AE in AI.

Legenda: R = realistični, I = raziskovalni, A = umetniški,
S = socialni, E = podjetniški, C = konvencionalni